

1

מקום להידוק
דפי השאלון

11241

משרד החינוך

אגף בכיר בחינוך

המנהל הפדגוגי

מחברת בחינה

לנבחנים ולנבחנות שלום,

יש לקרוא את ההוראות בעמוד זה ולמלא אותן בדיוקנות. אי-מילוי ההוראות עלול לגרום לתקלות ואף להביא לפסילת הבחינה. הבחינה נועדה לבדוק הישגים אישיים, ולכן יש לעבוד עבודה עצמית בלבד. בזמן הבחינה אין להיעזר בזולת ואין לתת או לקבל חומר בכתב או בעל פה.

אין להכניס לחדר הבחינה חומר עזר – ספרים, מחברות, רשימות – חוץ מ"חומר עזר מותר בשימוש" המפורט בגוף השאלון או בהוראות מוקדמות של המשרד. כמו כן אין להכניס לחדר הבחינה טלפונים או מכשירים אלקטרוניים אחרים. שימוש בחומר עזר שאינו מותר יוביל לפסילת הבחינה.

לאחר סיום כתיבת הבחינה יש למסור את המחברת למשגיח ולעזוב בשקט את חדר הבחינה.

מותאם

יש להקפיד על טוהר הבחינות!

הוראות לבחינה

- יש לוודא כי במדבקות הנבחן שקיבלתם מודפסים פרטיכם האישיים. אין להוסיף או לשנות שום פרט במדבקות, כדי למנוע עיכוב בזיהוי המחברת וברישום הציונים.
- אם לא קיבלתם מדבקה, יש למלא בכתב יד את הפרטים במקום המיועד למדבקות הנבחן.
- אסור לכתוב בשולי מחברת הבחינה (החלק המקווקו) משום שחלק זה לא ייסרק.
- לטייטה ישמשו אך ורק דפי מחברת הבחינה שיועדו לכך.
- אין לתלוש או להוסיף דפים. מחברת שתוגש לא שלמה תעורר חשד לאי-קיום טוהר הבחינות.
- אין לכתוב שם בתוך המחברת משום שהבחינה נבדקת בעילום שם.

בהצלחה!

מדבקות שאלון ملصقة نموذج امتحان	מדבקות נבחן והתאמות ملصقة ممتحن وملاءمات	מדבקות לנבחנים ملصقات للممتحنين							
שאלון: 011241 עברית מותאם	<table><tr><td>שנה السنة</td><td>חודש الشهر</td></tr><tr><td>מועד موعد</td><td></td></tr><tr><td>סמל ביה"ס</td><td>מס' תעודת הזהות</td></tr><tr><td>رقم المدرسة</td><td>رقم الهوية</td></tr></table> יש להדביק כאן ↑ מדבקות נבחן (ללא שם) يجب هنا ↑ إلصاق ملصقة ممتحن (بدون اسم)		שנה السنة	חודש الشهر	מועד موعد		סמל ביה"ס	מס' תעודת הזהות	رقم المدرسة
שנה السنة	חודש الشهر								
מועד موعد									
סמל ביה"ס	מס' תעודת הזהות								
رقم المدرسة	رقم الهوية								

יש לסמן במשבצת ☐ אם ניתנה מחברת נוספת
يجب الإشارة في المربع إذا أُعطي دفتر إضافي
* التعليمات باللغة العربية على ظهر الصفحة

الإدارة التربوية
وزارة التربية والتعليم
القسم الكبير لامتحانات

دفتر امتحان

تحية للممتحنين وللممتحنات،

يجب قراءة التعليمات في هذه الصفحة والعمل وفقاً لها بدقة. عدم تنفيذ التعليمات قد يؤدي إلى عواقب مختلفة وحتى إلى إلغاء الامتحان. أعد الامتحان لفحص التحصيلات الشخصية، لذلك يجب العمل بشكل ذاتي فقط. أثناء الامتحان، لا يُسمح طلب المساعدة من الغير، ولا يُسمح إعطاء أو الحصول على مواد مكتوبة أو شفوية.

لا يُسمح إدخال مواد مساعدة - كتب، دفاتر، قوائم - إلى غرفة الامتحان، ما عدا "مواد مساعدة يُسمح استعمالها" المفصلة في نموذج الامتحان أو في تعليمات مسبقة من وزارة التربية والتعليم. كما لا يُسمح إدخال هواتف خلوية أو أجهزة إلكترونية أخرى إلى غرفة الامتحان. استعمال مواد مساعدة لا يُسمح استعمالها سوف يؤدي إلى إلغاء الامتحان. بعد الانتهاء من كتابة الامتحان، يجب تسليم الدفتر للمراقب ومغادرة غرفة الامتحان بهدوء.

ملاحم

يجب التقيد بنزاهة الامتحانات!

تعليمات للامتحان

1. يجب التأكد بأن تفاصيلكم الشخصية مطبوعة على ملصقات الممتحن التي حصلت عليها. لا يُسمح إضافة أو تغيير أية تفاصيل في الملصقات، وذلك لمنع عواقب في تشخيص الدفتر وفي تسجيل العلامات.
2. في حال عدم حصولكم على ملصقة، يجب ملء التفاصيل في المكان المعد لملصقة الممتحن، بخط يد.
3. لا يُسمح الكتابة في هوامش الدفتر (في المنطقة المخططة)، لأنه لن يتم مسح ضوئي لهذه المنطقة.
4. للمسودة تُستعمل أوراق دفتر الامتحان المعدة لذلك فقط.
5. يُمنع نزع أو إضافة أوراق. الدفتر الذي يُسلم ناقصاً يُثير الشك بعدم الالتزام بنزاهة الامتحانات.
6. لا يُسمح كتابة الاسم داخل الدفتر، لأن الامتحان يُفحص بدون ذكر اسم.

نتمنى لكم النجاح!

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ג, 2023
מספר השאלון: 11241
נספחים: נספח 1 – טקסטים
נספח 2 – דף עזר

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון מותאם

הוראות

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
- חלק ראשון – הבנה והבעה
- חלק שני – לשון
- פרק א: שם המספר
- פרק ב: תחביר
- פרק ג: מערכת הצורות
- יש לבחור באחד הפרקים
- סך הכול – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).
- ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.

שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

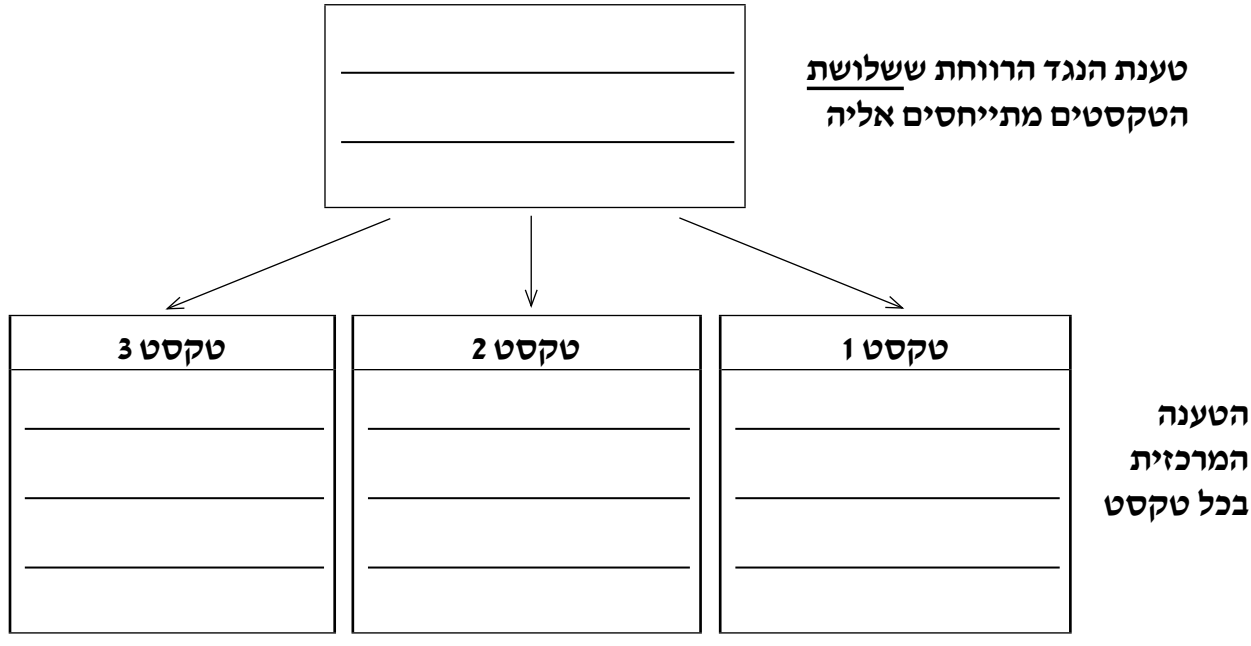

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

חלק ראשון – הבנה והבעה (50 נקודות)

קראו את הטקסטים 1–3 שבנספח 1 המצורף, וענו על כל השאלות 1–4 שלפניכם.
הקפידו על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

1. לפניכם תרשים המציג את רכיבי המידע העיקריים בשלושת הטקסטים. עיינו בתרשים, וענו על הסעיפים א–ב שאחריו.

א. נסחו במשפט אחד את טענת הנגד הרווחת ששלושת הטקסטים מתייחסים אליה, וכתבו אותה במשבצת המתאימה בתרשים. (4 נקודות)

ב. לפניכם רשימה של טענות. בחרו מן הרשימה את הטענה המרכזית של כל אחד מן הטקסטים, וכתבו כל טענה במשבצת המתאימה בתרשים. (9 נקודות)

- מדעי הרוח מצויים במשבר חמור בהיקפו שאין לו פתרון.
- מדעי הרוח מעניקים משמעות לחיינו ומגבירים את הנאתנו מהם.
- חשוב לרכוש מקצוע שיבטיח פרנסה טובה, עצמאות כלכלית ומעמד חברתי ראוי.
- מדעי הרוח מקנים מיומנויות חשובות, והם כלי מהותי בחינוך לערכים.
- הטכנולוגיה והמחשוב משפיעים במידה רבה על חיינו ומעצבים אותם.
- ההפריה ההדדית בין מדעי הרוח ובין התחומים הטכנולוגיים חיונית לשוק העבודה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

2. לשם מה עמרי לבנת (טקסט 3) מציג בנאומו את גלגוליה של המילה "מועבט"?
הקיפו את התשובה הנכונה. (3 נקודות)

(1) כדי להדגים מחקר במדעי הרוח שאין לו תועלת בחיינו.

(2) כדי להדגים את גלגולה של מילה בערבית שהשתרבה לשפה העברית.

(3) כדי להדגים את הפופולריות של מדעי הרוח בקרב הציבור.

(4) כדי להדגים נושא מחקרי במדעי הרוח הלקוח מסביבתנו וקרוב לחיינו.

3. לפניכם קטע קצר מתוך מאמר מאת נחמיה שטרסלר.

הכול יודעים כי מי שלומד הנדסה, מדעי המחשב או מנהל עסקים משתכר הרבה יותר ממי שלומד מדעי המדינה, היסטוריה או פילוסופיה. לכן מי שבחרים ללמוד תחום "כיפי" שקל ללמוד אותו, שהוא בעצם תחביב נחמד, בלי להביא בחשבון את ההכנסה הזעומה שבצידו, יבואו בטענות רק לעצמם. אם לומדים תחום שאין לו ביקוש בשוק העבודה, אין לטעון אחר כך שהשכר נמוך מדי. הפרשי השכר הגבוהים במשק מאותתים לנו מה כדאי ללמוד ומה לא. האיתות הנוכחי הוא חד וברור: כדאי ללמוד את כל מה שקשור בהיי־טק, בהנדסה, במחשוב ובמדע, אם רוצים שבעתיד ההכנסה תהיה גבוהה. זהו גם אינטרס של המדינה: כיום יש צורך מובהק בבוגרים מתחומי ההיי־טק והטכנולוגיה. תחומים אלה הם מנוע הצמיחה של המשק שמגביר את ההכנסות ואת הייצוא ומוביל לצמיחה כלכלית וליצירת מקומות עבודה.

(מעובד על פי שטרסלר, נ' [28 באוגוסט 2012] ללמוד

בכיף או ללמוד מקצוע. הארץ. או חזר מ־ haaretz.co.il)

א. טענתו של שטרסלר בקטע הקצר תומכת בגישה המוצגת בטקסט 1.

באיזו גישה המוצגת בטקסט 1 טענתו של שטרסלר תומכת? (4 נקודות)

ב. שטרסלר מכנה את מקצועות מדעי הרוח: "תחום 'כיפי' [...]" שהוא בעצם תחביב נחמד.

האם כותב טקסט 3 עשוי להסכים עם עמדתו של שטרסלר שאין במדעי הרוח אלא "כיף"

בלבד? הסבירו את קביעתכם על פי טקסט 3. (5 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

4. מטלת כתיבה (25 נקודות)

לקראת ערב בחירת מגמות בבית הספר, כתבו סקירה על המצב של מקצועות מדעי הרוח בשנים האחרונות ועל החשיבות של מקצועות אלה כיום.

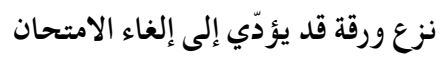
התבססו על **טקסטים 1 ו-2**. כתבו בהיקף של 100–200 מילים.

הקפידו על דרכי מסירה מקובלות ועל אזכור מקורות המידע בגוף הסקירה ובסופה (ביבליוגרפיה).

השתמשו בעמוד זה לכתובת טיוטה, ואת הסקירה כתבו בעמודים 7-8.

טיוטה

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

שנינו לב: שנינו לב F דומנד רבנו

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

חלק שני – לשון (50 נקודות)

בחלק זה שלושה פרקים. ענו על שני פרקים: על פרק א – חובה, ועל אחד מן הפרקים ב-ג.

פרק א: שם המספר – חובה (10 נקודות)

ענו על שאלה 5.

5. א. במשפטים שלפניכם **הקיפו** את הצורות הנכונות של שם המספר מבין האפשרויות הנתונות.

- בשנת תשפ"ב פעלו בישראל **חמישים ותשע** / **חמישים ותשעה** מוסדות לימוד אקדמיים.
- מספר הסטודנטים בשנה זו עמד על **כשלוש מאות חמישים ואחד אלף** / **שלוש מאות חמישים ואחת אלף**.
- מבין **עשר** / **עשרת** האוניברסיטאות בישראל, האוניברסיטה הפתוחה היא הגדולה ביותר.
- בעשור האחרון חלה ירידה של **עשרים וחמש** / **עשרים וחמישה** אחוזים במספר הסטודנטים הלומדים במחלקה למדעי הרוח.
- מספר הסטודנטים הלומדים כיום לתואר בהנדסה ובמדעים מדויקים גדול פי **שלושה** / **שלוש** ממספר הסטודנטים הלומדים במחלקה למדעי הרוח.
- הירידה הגדולה ביותר במספר הסטודנטים חלה ב**שתי** / **שני** המקצועות: ספרות ולשון עברית. במקום השלישי / **שלושה** – ההיסטוריה של עם ישראל.
- בעשרים **וארבע** / **וארבעת** השנים האחרונות חלה ירידה גם במספר התלמידים הניגשים לבחינת בגרות מורחבת במקצועות היסטוריה וספרות.
- למרות הירידה בביקוש ללימוד מדעי הרוח, ממוצע ציוני הבגרות של הסטודנטים הלומדים מדעי הרוח דווקא עלה בכמעט **חמישה** / **חמש** נקודות בעשור האחרון.

(שימו לב: סעיף ב של השאלה בעמוד הבא.)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

- ב. לפניכם איור שפורסם בדף של האקדמיה ללשון העברית ברשתות החברתיות. קראו את הכתוב בו, וענו על השאלה שאחריו.

מבין שתי האפשרויות שלפניכם **הקיפו** את התשובה הנכונה על השאלה המוצגת באיור.

אחת ועוד אחת / אחד ועוד אחד

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

לפניכם שני פרקים: פרק ב – תחביר, פרק ג – מערכת הצורות.
בחרו בפרק שלמדתם: בפרק ב – תחביר **או** בפרק ג – מערכת הצורות.
בפרק שבחרתם ענו על השאלות לפי ההוראות.

ציינו את שם הפרק שבחרתם: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

פרק ב: תחביר (40 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 6–10 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שימו לב: • בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.

• תוכלו להיעזר בנספח 2 – דף העזר.

6. א. לפניכם משפט פשוט שהחלקים התחביריים בו נתחמו.

למרבה הצער,	ההשפעה	מתבטאת	כיום	בזילות	של התחומים	האלה.

ציינו מעל כל חלק תחבירי את התפקיד התחבירי שלו.

ב. לפניכם שני משפטים.

(1) ממשלות שואפות לפתח את הכלכלה שלהן, ולכן הן דוגלות בהקניית מיומנויות

שימושיות.

הסוג התחבירי: _____

(2) יש צורך בלימוד בסיסי על דתות ותרבויות בעולם, מפני שבירות היא אחת

הסיבות העיקריות לגיבוש דעות קדומות על האחר.

הסוג התחבירי: _____

• ציינו ליד כל משפט את הסוג התחבירי שלו.

אם המשפט מורכב, תחמו את הפסוקית שבו, וציינו את התפקיד התחבירי שלה.

• באחד המשפטים (1)–(2) יש נשוא מורחב.

העתיקו אותו. _____ .

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

7. א. לפניכם ארבעה משפטים, ובהם מודגש הצירוף "מדעי הרוח".
בכל משפט כתבו מעל הצירוף "מדעי הרוח" את התפקיד התחבירי שלו.

(1) פריחת **מדעי הרוח** נראית באופק.

(2) בשנים האחרונות מתפתח שיח בין מי שעוסקים בטכנולוגיה ובין מי שעוסקים

ב**מדעי הרוח**.

(3) ברור לנו כי **מדעי הרוח** יכולים לסייע לנו בפיתוח חשיבה ביקורתית.

(4) הודות ל**מדעי הרוח** נלמדים ערכים כגון צדק, אמת ומוסר.

ב. לפניכם משפטים, ובהם חלקים כוללים.

(1) לא רק מהנדסים אלא גם אנשים מתחום מדעי הרוח עונים על שאלות אלה.

(2) החוקרת מייחסת חשיבות רבה ללימודי היסטוריה בהקשר העולמי ולא רק

בהקשר המקומי.

• בכל אחד מן המשפטים (1)–(2) מתחו קו מתחת לחלק הכולל.

• ציינו מעל כל חלק כולל את התפקיד התחבירי שלו במשפט.

• ציינו מהו הקשר הלוגי המשותף שבין החלקים הכוללים בשני המשפטים. _____

• נסחו מחדש את משפט (1) בלי להשתמש במבנה "לא... אלא...".

שמרו על משמעות המשפט הנתון.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

8. א. לפניכם שלושה משפטים, ובכל אחד מהם יש הסגר.

(1) כמה חוקרים, מדענים מתחום מדעי הרוח, התעניינו בכך לפניי, למרבה השמחה.

(2) במדעי הרוח, למעשה, אנו חוקרים ברצינות את מה שמצוי סביבנו ובתוכנו כל

הזמן.

(3) אנו נמצאים אולי בפתחו של עידן חדש בתחום התעסוקה.

• הקיפו את ההסגר בכל אחד מן המשפטים (1)–(3).

• מבין שלושת ההסגרים, העתיקו את ההסגר המבטא ספק והסתייגות. _____

ב. לפניכם משפט נוסף, ובו מסומנות בקו שתי מילים.

לדעתה חוש הביקורת מתפתח כבר בגיל הרך, אולם חוקרים אחדים חולקים על דעתה.

ציינו מעל כל אחת מן המילים המסומנות בקו את התפקיד התחבירי שלה.

ג. לפניכם שני משפטים, ובהם הוגדלה מילת השעבוד "אם".

(1) השאלה היא אם הגשת עבודה שנוצרה באמצעות בינה מלאכותית היא מוסרית.

(2) אם נחקור ברצינות רבה את האי־שוויון בין הקבוצות החברתיות השונות, נוכל

לחשוף עוולות שמתרחשות בארץ ומחוץ לה.

• בכל אחד מן המשפטים (1)–(2) תחמו את הפסוקית הפותחת במילת השעבוד אם,

וציינו מעל כל פסוקית את התפקיד התחבירי שלה.

• החליפו את מילת השעבוד "אם" שבמשפט (2) במילת השעבוד "אילו", וכתבו את

משפט (2) מחדש.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

9. א. לפניכם שני משפטים ובכל אחד מהם יש תמורה.

(1) בחוג לפילוסופיה חקרתי מושגים מחיי היום־יום, כמו אהבה, צדק ואמת.

(2) לימודי הרוח, בעיקר לימוד ההיסטוריה, מקנים לנו את ההבנה שאנחנו אזרחי

העולם החיים ב"כפר גלובלי".

השלימו את הטבלה שלפניכם: העתיקו מכל משפט את התמורה, את המילה או המילים

שהתמורה ממירה ואת התפקיד התחבירי של המילה או המילים שהתמורה ממירה.

מספר המשפט	התמורה	המילה או המילים שהתמורה ממירה	התפקיד התחבירי של המילה או המילים שהתמורה ממירה
(1)			
(2)			

ב. לפניכם שני משפטים.

קרנם של מקצועות בתחום מדעי הרוח יורדת. זהו משבר עצום בהיקפו.

כתבו את שני המשפטים במשפט אחד פשוט בעל נשוא שמני.

ג. לפניכם משפט דו־משמעי.

שלחתי חבילה לחברתי מאילת.

– הקיפו את המילה היוצרת את הדו־משמעות במשפט.

– ציינו את שני התפקידים התחביריים האפשריים של מילה זו במשפט.

_____ , _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

10. א. לפניכם משפטים, ובהם מילים מסומנות בקו.

(1) מספר הנרשמים ללימודים במדעי הרוח הולך ויורד.

(2) המשבר מאופיין בירידה מתמשכת במספר הסטודנטים שנרשמים ללימודים

בתחום זה.

(3) במדעי הרוח אנו חוקרים ברצינות את מה שמצוי סביבנו.

(4) בשבועות האחרונים חוקרים מתחומים שונים דנים בחשיבות של מדעי הרוח.

השלימו את הטבלה שלפניכם: ציינו בה את חלק הדיבור ואת התפקיד התחבירי של כל

אחת מן המילים המסומנות בקו במשפטים (1)–(4).

מספר המשפט	המילה	חלק הדיבור	התפקיד התחבירי
(1)	הנרשמים		
(2)	שנרשמים		
(3)	חוקרים		
(4)	חוקרים		

ב. לפניכם משפט.

בתחום מדעי הרוח הלומדים מפתחים חשיבה ביקורתית, המסייעת להם לבחון

את הכמות הרבה של המידע שהם נחשפים אליה בעידן של ימינו.

פרקו את המשפט לשלושה משפטים פשוטים.

- (1) _____
- (2) _____
- (3) _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 11–15 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שימו לב: • בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.

• תוכלו להיעזר בנספח 2 – דף העזר.

11. לפניכם טבלה ובה משפטים. בכל משפט מודגש פועל (ובסוגריים אותו הפועל מנוקד).

נתחו בטבלה כל פועל מודגש: ציינו את השורש ואת הבניין שלו.

הפועל	השורש	הבניין
בשנים האחרונות הוספו (הוֹסַפּוּ) יצירות של סופרים מקבוצות מיעוט לתוכניות הלימודים במדעי הרוח.		
בחוץ לספרות חוקרים טקסטים שאנחנו מפיקים (מְפִיקִים).		
לימודים בתחום מדעי הרוח מקנים (מְקַנֵּים) מיומנויות חיוניות לחיים.		
קראו היטב את ההוראות כדי שלא תטעו (תִּטְעוּ) בתשובותיכם.		
היכולת לראות את השקוף תיטיב (תִּיטִיב) את חיינו.		
נדמה (נִדְמָה) שבזכות הידע הנרכש במדעי הרוח, היום־יום עשיר ומגוון יותר.		
בחוץ לפילוסופיה חוקרים מושגים שאנחנו משתמשים (מְשַׁתְּמְשִׁים) בהם ביום־יום.		

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

12. א. לפניכם רשימת מילים.

בְּנִיָּה (בנייה), בִּינָה, תְּבוּנָה, בְּנִין (בניין),
הַתְּבוּנוֹת, מוֹבָן, בְּנוֹי

בטבלה שלפניכם מיינו את המילים שברשימה לפי השורש.

ב-נ-י/ה	ב-י/ו-ן

ב. לפניכם טבלה ובה שלושה משפטים. בכל משפט מודגש פועל.

השלימו את הטבלה: ציינו את השורש של כל פועל מודגש והקיפו פועל נוסף באותו הבניין ובאותו הגוף של הפועל המודגש, אך בזמן עתיד.

הפועל	השורש של הפועל	פועל באותו הבניין ובאותו הגוף אך בזמן עתיד
הנואמת הצעירה שְׁבֹתָה את לב הקהל.		תִּשְׁבֹּת (תשבות), תִּשָּׁב, תִּישָׁב
מערכת החינוך שְׁבֹתָה ליום אחד.		תִּשְׁבֹּב, תִּשָּׁב, תִּשְׁבֹּת (תשבות)
הכלבה האבודה שָׁבָה לביתה.		תִּשְׁבֹּב, תִּשְׁבֹּת (תשבות), תִּשָּׁב

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

13. א. לפניכם קטע שנעשה בו שימוש בשמות פעולה.

החוקרת קובעת כי מדעי הרוח הם כלי מהותי בחינוך לערכים. קביעה זו טעונה הסבר והנמקה. מה בין קריאת רומנים ובין חינוך לערכים? לכאורה, לימודי ספרות והיסטוריה הם רק עיון בטקסטים, ופילוסופיה היא התדיינות על סוגיות ברומו של עולם.

העתיקו מן הקטע ארבעה שמות פעולה מבניינים שונים, וציינו ליד כל אחד מהם את הבניין שלו.

שם הפעולה: _____	הבניין: _____
שם הפעולה: _____	הבניין: _____
שם הפעולה: _____	הבניין: _____
שם הפעולה: _____	הבניין: _____

ב. לפניכם משפט, ובו מודגשת מילה שנוצרה בדרך של בסיס וצורן סופי.

מהות העיסוק במדעי הרוח היא חינוך לערכים.

- (1) כתבו את הבסיס של המילה **מהות**. _____
- (2) ציינו את סוג הצורן הסופי. _____
- (3) ציינו את משמעות הצורן הסופי. _____
- (4) מבין המילים שלפניכם **הקיפו** שתי מילים שנוצרו באותה דרך תצורה של המילה **מהות**.

פְּמוֹת, טְעוֹת, אִיכוֹת, דְּמוֹת, שְׁטוֹת

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

14. א. לפניכם קטע שחסרים בו **פעלים**. כתבו בכל מקום ריק את הפועל המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.

כשהייתי ילד אהבתי לעיין במפות האטלס, לבדוק אילו מחצבים יש במדינות השונות ולעקוב אחרי זרמי הים לאורך החופים מן הקטבים ועד לקו המשווה. חלמתי שכאשר _____ (ג-ד-ל) אהיה גאוגרף, ו _____ (ס-ר-ט-ט) מפות. אולם שנים לאחר מכן כש _____ (ג-ל-י/ה) את עולם המחשבים, תחומי העניין והחלומות שלי _____ (ש-נ-י/ה).

במשך השנים התפתחתי בתחום זה, עבדתי בחברות היי־טק ונהניתי מאוד מן העבודה. אבל בזמן האחרון אני _____ (פ-ק-פ-ק) בדרך שבחרתי. אני מוצא את עצמי _____ (מ-ש-ך) שוב לאותן מפות.

בעשורים האחרונים שמים דגש רב על לימוד תחומי המחשוב השונים, והם אכן חשובים ומשפיעים. אבל איננו _____ (ק-ד-ש) תשומת לב לתחומים אחרים שמאפשרים לנו _____ (ר-א-י/ה) את התמונה הרחבה וללמוד את הלקחים מתחומי הגאוגרפיה, ההיסטוריה והספרות.

ב. לפניכם קטע שחסרים בו **שמות עצם**. כתבו בכל מקום ריק את שם העצם המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.

בשנת 1950 תיאר דוד בן גוריון את ה _____ (ח-ז-י/ה) שהביא ל _____ (ק-ו-ם) המכון לתצלומי כתב יד עבריים: "לפני הכול מוטלת עלינו החובה של גאולת הספרות העברית", כתב ביומנו. דבריו של בן גוריון נהפכו למציאות, והוקם מכון מפואר שאיגד תצלומים של כתבי יד עבריים מכל העולם. מכון זה היווה את התשתית ל _____ (ח-ק-ר) ההיסטוריה והתרבות היהודית. בבסיס שאיפתו זו של בן גוריון קיימת ה _____ (נ-ו-ח) כי הטכנולוגיה יכולה וצריכה לשרת את הרוח האנושית, וכי הכלים הטכנולוגיים יכולים להפוך את אוצרות התרבות לזמינים. מאז קמו _____ (י-ז-ם) רבים המשתמשים בטכנולוגיות מתקדמות כדי לפתח את מקצועות מדעי הרוח, ותחום חדש החל להתפתח – "מדעי הרוח הדיגיטליים". במדעי הרוח הדיגיטליים משתמשים בכלים טכנולוגיים מתקדמים לצורך קידום ופיתוח של תוצרי הרוח, ותחום זה זוכה ל _____ (פ-ר-ח) באוניברסיטאות רבות בעולם. מדעי הרוח הדיגיטליים הם גם _____ (ז-מ-ן) מצוינת בעבור אנשי מדעי הרוח להשתלב בעולם העבודה הטכנולוגי.

(מעובד על פי לביא, מ' 2017, אוקטובר-נובמבר. רצוא ושוב: מדעי הרוח הדיגיטליים ושיתוף המונים של הגניזה הקהירית. **דעות 81**. אוהור מ־toravoda.org.il)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מס' 11241 + נספחים

15. א. לפניכם קטע ובו מודגשות מילים.

ציינו מעל כל אחת מן המילים המודגשות את חלק הדיבור שלה.

בשל הירידה התלולה במספר הצעירים שנשמים ללימודים במדעי הרוח,

חוקרים מתחומים שונים דנים בחשיבות של מקצועות אלה שבהם חוקרים

ברצינות את מה שמצוי סביבנו.

ב. (1) לפניכם רשימה של מילים.

הקיפו את המילה היוצאת דופן מבחינת דרך התצורה שלה.

סרטון, יתרון, בטחון, דכאון

(2) מהי דרך התצורה של המילה היוצאת דופן? _____

ג. לפניכם שני שמות שנוצרו בדרך של בסיס וצורן סופי: היסטוריון, קולנוען.

ציינו מה מיוחד בבסיס של כל אחת מן המילים.

היסטוריון _____, קולנוען _____

ד. לפניכם צירוף, ובו מודגשת מילה.

רשתות חברתיות.

המילה חברתיות נוצרה בשני שלבים.

בכל אחד מן המשפטים שלפניכם, הקיפו את האפשרות הנכונה, והשלימו את המידע החסר.

במילה חברתי הצורן הסופי ☐ י הוא צורן גזירה / נטייה, ומשמעותו _____.

במילה חברתיות הצורן הסופי ☐ ות הוא צורן גזירה / נטייה, ומשמעותו _____.

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

טיוטה

[illegible]

טיוטה

[illegible]

"איתך בכל מקום, גם בבגרות.
בהצלחה, מועצת התלמידים והנוער הארצית"

"معك في كل مكان، وفي البجروت أيضًا.
بالنجاح، مجلس الطلاب والشبيبة القطري"

נספחים: נספח 1 – טקסטים ונספח 2 – דף עזר
לשאלון מותאם, עברית: הבנה, הבעה ולשון
11241, קיץ תשפ"ג, 2023

מותאם

נספח 1 – טקסטים

לפניכם שלושה טקסטים. קראו אותם, וענו על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

טקסט 1

אל תשאלו למי צלצלו הפעמונים. תקראו את הטקסט⁽¹⁾

מאת ליאת ואזן-סיקרון

פסקה א "אני בת 25, וברצוני להתחיל את לימודי לתואר ראשון כבר השנה. אני רוצה ללמוד מקצוע שיש בו אפשרות להתקדם או להרוויח משכורת טובה. אז מה כדאי ללמוד היום?" – מאות שאלות כאלה מועלות בקבוצות של צעירים ברשתות חברתיות. הורים ומחנכים שבעי רצון משאלות כאלה כי הן משקפות את השאיפה שלהם שילדיהם ילמדו מקצוע מעשי שיבטיח פרנסה טובה, עצמאות כלכלית ומעמד חברתי ראוי.

פסקה ב גישה זו עולה בקנה אחד עם העמדה של מקבלי ההחלטות בתחום החינוך, ההולכים שבי אחר הרעיון של צמיחה כלכלית, ופועלים כדי להצמיח דורות של אנשי טכנולוגיה והנדסה. אולם לעמדה זו, שמעלה את קרנם של לימודים בתחומים ריאליים ושל מיומנויות מעשיות, יש השפעה בלתי נמנעת על המעמד של מקצועות מדעי הרוח והאומנויות. ההשפעה מתבטאת בזילות של התחומים האלה. כיום כמעט בכל מדינה בעולם רואים בתחומי הרוח והאומנויות תחומים לא חיוניים, ומספר הנרשמים ללימודים בתחומים אלה באוניברסיטאות הולך ויורד משנה לשנה.

פסקה ג אבל מהי משמעות התופעה? האם באמת נורא כל כך שמקצועות שאין להם ביקוש ייעלמו ממפת המחקר והלמידה? הפילוסופית מרתה נוסבאום סבורה כי מדובר ב"משבר עצום בהיקפו שיש לו השפעה עולמית חמורה ותוצאות הרוות גורל". נוסבאום מסבירה כי ממשלות שואפות לפתח את הכלכלה, ולכן הן דוגלות בהקניית מיומנויות שימושיות על פני ידע והשכלה.

פסקה ד נוסבאום מייחסת חשיבות רבה ללימודי מדעי הרוח והאומנויות וקובעת כי הם כלי מהותי בחינוך לערכים דמוקרטיים כגון חירות ושוויון. קביעה זו טעונה הסבר והנמקה. מה בין קריאת רומנים ובין חינוך לערכים? לכאורה, לימודי ספרות

* מעובד על פי ואזן-סיקרון, ל' (ספטמבר, 2017). אל תשאלו למי צלצלו הפעמונים. תקראו את הטקסט. **הד החינוך**.

אוחזר מ־ hedhachinuch.co.il.

(1) כותרת המאמר מאזכרת שורה משירו של ג'ון דאן, משורר אנגלי מתקופת הרנסאנס.

והיסטוריה הם רק עיון בטקסטים, ופילוסופיה היא התדיינות ברומו של עולם על סוגיות המנותקות מחיי המעשה. אולם למעשה מדובר במקצועות המקנים מיומנויות חיוניות לילדים ולבני נוער. "אם מדינה רוצה שהאנשים שחיים בה יהיו רגישים לזולת, יזהו מתי רגשותיו של האחר נפגעים ומתי מופרות זכויות; אם היא רוצה שהאנשים ידעו להקשיב זה לזה וגם ירצו להבין האחד את האחר ולדבר זה עם זה; שתהיה להם יכולת לקבל זרים, מוֹדָרִים ומיעוטים באשר הם – כל זה יקרה רק דרך הזדהות, שמשלבת רגש וחשיבה המבוססת על ידע. שום תחום לימודי חוץ ממדעי הרוח אינו יכול לחולל זאת". והינה, אף שברור כי למקצועות אלה יש תרומה חשובה לחברה ולא רק לעולם הרגש של הפרט, הם הולכים וזנחים.

פסקה ה כדי להמחיש את חשיבותם של לימודי הרוח, תיארה נוסבאום מיומנויות שונות הנרכשות באמצעותם, למשל חוש ביקורת, שלדעתה צריך להתפתח כבר בגיל הרך. לטענתה, לימוד מקצועות מדעי הרוח, שנעשה בתהליך המעודד מעורבות מעשית של תלמידים, מעורר אצלם ביקורתיות וסקרנות.

פסקה ו מיומנות נוספת שמקנים לימודי הרוח, ובעיקר לימודי ההיסטוריה, היא היכולת להבין את השפעתם של אירועים ותהליכים שהתרחשו בזמנים ובמקומות שונים על המציאות בימינו. יש צורך בלימוד בסיסי גם על דתות ותרבויות בעולם, מפני שבורות היא אחת הסיבות העיקריות שאנשים נוטים לגבש דעות קדומות על האחר. חשוב לחשוף ילדים למורכבות של מצבים אנושיים שבני אדם צריכים להתמודד איתם. חשיפה כזאת אפשרית באמצעות סיפורים ולא רק באמצעות נתונים יבשים.

פסקה ז לטענתה של נוסבאום, חשוב לפתח את הדמיון של הילדים באמצעות סיפורים מכיוון שיש לכך השפעה על היכולת שלהם לחוש אמפתיה כלפי האחר, והאמפתיה היא תנאי להתנהגות מוסרית. הוספה של יצירות שכתבו סופרות וסופרים מקבוצות מיעוט לתוכניות הלימודים במדעי הרוח, תאפשר לדור הצעיר לבחון נקודות מבט לא נראות או "שקופות" ולהיחשף לקבוצות ולתרבויות שהחברה אינה רואה.

טקסט 2**מדעי הרוח נחוצים מאי פעם**מאת תומר סיימון⁽¹⁾

פסקה א בשבועות האחרונים חוקרים מתחומים שונים דנים בחשיבות של מדעי הרוח ובמשבר המתרחש בתחום זה. הדיון מרתק וחשוב, אבל הוא אינו חדש. זהו העשור השלישי שבו יש ירידה מתמשכת בכמות הסטודנטים הנרשמים ללימודים במדעי הרוח – לפני שלושה עשורים 30% מסך הסטודנטים נרשמו ללימודים אלה, ובתחילת העשור הנוכחי – 5% בלבד. המשבר אינו ייחודי לישראל – הוא כלל-עולמי, ויש אוניברסיטאות בעולם שאף סגרו את הפקולטות למדעי הרוח כמעט לחלוטין.

פסקה ב אחת הסיבות שנהוג לייחס למשבר זה היא חוסר הרלוונטיות של השכלה בתחום מדעי הרוח לשוק העבודה בימינו. כיום הטכנולוגיה והמחשוב משפיעים ומעצבים במידה רבה כל פעולה של חיינו, ובייחוד ניכרת השפעתם על שוק העבודה. בשל עובדה זו נדחק מקומם של מקצועות כמו היסטוריה, פילוסופיה וספרות מן העולם שבו אנחנו חיים ועובדים.

פסקה ג אך בין תחום מדעי הרוח ובין התחומים הטכנולוגיים החדשים ביותר יש קשרים והפריה הדדית, ולעיתים הם זקוקים זה לזה. אם בוחנים את ההתפתחויות הטכנולוגיות בתחומים כמו בינה מלאכותית⁽²⁾ או הנדסה גנטית⁽³⁾, אפשר לראות שבשנים האחרונות מתפתח שיח מהותי בין מי שמפתחים תחומים אלה ובין מי שעוסקים במדעי הרוח.

פסקה ד בשיח זה דנים בהשפעות של ההתפתחויות הטכנולוגיות על בני אדם ובשאלות הנוגעות לשימוש בהן. כך למשל עוסקים בשאלה אם מוסרי להגיש לבית הספר עבודה שנוצרה באמצעות תוכנות המבוססות על בינה מלאכותית או בשאלות הנוגעות לפגיעה בערך הפרטיות של אנשים המשתמשים ברשתות החברתיות. על שאלות אלה לא רק המהנדסים צריכים לענות, אלא גם אנשים מתחום מדעי הרוח באמצעות דיון ועבודה משותפת.

* מעובד על פי סיימון, ת' (מרץ, 2021). מדעי הרוח נחוצים מאי פעם. הארץ. אוחר מ' haaretz.co.il.

(1) הכותב הוא המדען הראשי של חברת מיקרוסופט ישראל מחקר ופיתוח.

(2) בינה מלאכותית – תחום בענף מדעי המחשב העוסק בתכנון מחשבים לפעולה באופן המחקה יכולת חשיבה אנושית.

(3) הנדסה גנטית – תהליך שנעשה על ידי האדם באופן מלאכותי, ובו משנים גנים של יצורים חיים, ובכך גורמים לשינוי תכונותיהם.

פסקה ה כיום בשוק העבודה המשתנה נדרשים גם כישורים המתמקדים בצד האנושי שלנו – כישורים שנלמדים במדעי הרוח – ולא רק יכולות טכניות. אחד הכישורים שמדעי הרוח יכולים לסייע לנו לפתח הוא חשיבה ביקורתית. חשיבה ביקורתית מסייעת לנו לבחון את המידע, הידע והלמידה בעידן של הצפת מידע ופרסום מידע כוזב.

פסקה ו בעשרים השנים האחרונות מתפתח תחום מדעי הרוח הדיגיטליים. תחום זה משלב טכנולוגיות מחשב ובינה מלאכותית במחקר של מדעי הרוח. בארכיונים ובספריות יש כמות גדולה של חומרי ספרות והיסטוריה מסוגים שונים ובשפות רבות, ובעזרת בינה מלאכותית אפשר לנתח, לעבד ולהציג מידע רב במהירות חסרת תקדים. שילוב זה עשוי לקדם הן את תחום מדעי הרוח הן את תחום מדעי המחשב.

פסקה ז מיומנויות הנרכשות במדעי הרוח כמו חשיבה לוגית, חשיבה ביקורתית וחשיבה מוסרית יתפסו בשנים הקרובות מקום מרכזי בארגז הכלים של המהנדסים והמנהלים, ויהיו חיוניות בשוק העבודה העתידי. חשוב לזכור כי גם בעולם משתנה, מיומנויות אלה אינן משתנות, אלא להפך – הן נהיות כלי חשוב בעולם זה, ומסייעות לנו להתמודד עם האתגרים החדשים. יעברו עוד כמה שנים, אבל הפריחה של מדעי הרוח נראית באופק. זה הזמן להיערך אליה.

טקסט 3

לפניכם דברים שנשא עמרי לבנת⁽¹⁾ בטקס הענקת תארים בפקולטה למדעי הרוח באוניברסיטת תל אביב.

חברות וחברי הסגל, חברותי הסטודנטיות, חבריי הסטודנטים, אורחים יקרים ומשפחות אהובות, בשנתיים האחרונות כתבתי עבודת מחקר בחוג לספרות, ובה עסקתי ביחסים שבין השירה הערבית ובין השירה העברית שחברה במאה העשירית לספירה. אתם ודאי חושבים לעצמכם: מה לעזאזל הבחור הזה עושה עם הלימודים שלו? ובכלל במה עוסקים כל אלה שלמדו במחלקה למדעי הרוח? זאת אכן שאלה קשה, ואנסה לענות עליה באמצעות השיר הפופולרי של עדן בן-זקן "מועבט"⁽²⁾. באופן מפתיע שיר זה קשור למחקר שלי בתולדות היחסים בין השירה הערבית לעברית. אולי שמעתם את השיר הזה, אולי אהבתם אותו, אולי לא, ואולי הוא סתם חלף ליד אוזניכם. אני התרגשתי לגלות בו מילה בעלת צליל מיוחד שהייתה חדשה לי – "מועבט" – והסתקרנתי לדעת מה פירושה ומה מקורה.

לדעת חוקרי הלשון, בראשית ימיה זאת הייתה מילה בערבית – מَحَبَّة (מַחֲבֶה) – ופירושה הוא אהבה, משורש חב"ב, כמו "חיבה" ו"חביב" בעברית. לימים המילה נשאלה לשפה הפרסית, והגייתה השתנתה מ"מַחֲבֶה" ל"מֶאֱבֵת". רק אחרי שנדדה לשפה הטורקית וממנה לשפת הלדינו, הגיעה המילה לבסוף בצורת "מועבט" לשיר בעברית ששרה עדן בן-זקן, במשמעות של "מפגש חברים שמח".

אני מספר את הסיפור הזה כדי להמחיש את קרבתם התמידית של מדעי הרוח אלינו. למעשה, במדעי הרוח חוקרים ברצינות את מה שמצוי סביבנו ובתוכנו כל הזמן. בחוג לבלשנות חוקרים את השפות שבפינו, את תולדותיהן ואת המערכות שמאפשרות אותן; בחוג לפילוסופיה חוקרים מושגים שאנחנו משתמשים בהם יום-יום באגביות, כמו אהבה, צדק ואמת; בחוג לספרות חוקרים את הטקסטים שאנחנו מפיקים וצורכים, מכתבי חרטומים ועד סדרות בטלוויזיה; ובחוג להיסטוריה חוקרים כל דבר כמעט: מגפות וחיסונים, מלחמות, עוולות, ערים ועוד.

הרוח, הדבר השקוף הזה ששוכן בכול, היא בדיוק מה שטוען את החיים שלנו במשמעות. ואנחנו, שהקדשנו כמה וכמה שנים לחקר הרוח באוניברסיטה, למדנו איך להעניק משמעות יתרה לחיים.

* לבנת, ע'. (7 ביוני 2022). נאום.

(1) עמרי לבנת הוא סטודנט לתואר שלישי בבית הספר למדעי התרבות באוניברסיטת תל אביב. עבודת הדוקטורט שלו עוסקת בשירה העברית והערבית בימי הביניים.

(2) את השיר "מועבט" כתבו עדן בן-זקן ורון ביטון.

במהלך לימודינו פיתחנו רגישויות מיוחדות והצטיידנו בכלי חשיבה מיוחדים, שבזכותם אנחנו יכולים להתבונן בחיים בעניין ולהתענג באמת על מילה סתמית לכאורה בשיר פופ או על שם של רחוב. בלימודים למדנו להתייחס בתשומת לב, בסקרנות ובאהבה לשפות, לתרבות ולצורות החיים שלנו ושל אחרים. למדנו ליהנות מן היום-יום, שנדמה כעת עשיר וצבעוני הרבה יותר מכפי שהיה לפני כן.

אולם בו בזמן למדנו להביט במציאות בעיניים חדות ומפוכחות, נהפכנו גרים יותר למתחים, לעימותים ולדילמות שביסודות החברה שבה אנחנו חיים. נעשינו קפדנים ומחמירים יותר, ערניים וביקורתיים יותר, ומן הראוי שנצל את הכישורים והמיומנויות שרכשנו גם לטובת הזולת: בצד היסטוריות מפתיעות של מילים ובצד גילוי כתבי יד מלפני מאות שנים, עלינו לחשוף את העוולות שמתרחשות בארץ ומחוץ לה. עלינו לחקור את האי-שוויון בין הקבוצות החברתיות שמרכיבות אותנו באותה הרצינות שבה אנו חוקרים את אפלטון ואת שייקספיר.

היכולת לראות את השקוף ולעסוק בו במלוא הרצינות הראויה אמורה להיטיב את חיינו ולהסב לנו הנאה יום-יומית, אך היא מוכרחה להיטיב גם את חייהם של מי שסביבנו, של מי שזקוקים לנו, ולעיתים אפילו זקוקים לנו מאוד.

זאת ההזדמנות להודות מעומק הלב לאנשי המוסד האהוב הזה, שפתחו לנו את הדלת לעולם שיש בו הרבה יותר טעם.

בְּרָכוֹת אוֹשֵׁר וְהַצְלָחָה שְׁלוּחוֹת לְכָל הַבּוֹגְרוֹת וְהַבּוֹגְרִים,

זמן למועבט!

נספח 2 – דף עזר

טבלת התנועות

התנועות הקטנות	התנועות הגדולות	התנועות החטופות	
a	פתח	קמץ	חטף פתח
e	סגול	צירי חסר י צירי מלא	חטף סגול
i	חיריק חסר	י חיריק מלא	
o	קמץ קטן	חולם חסר ו חולם מלא	חטף קמץ
u	קובוץ	ו שורוק	

טבלת הגופים

	גוף ראשון	גוף שני	גוף שלישי
יחיד	מדבר	נוכח	נסתר
יחידה	מדברת	נוכחת	נסתרת
רבים	מדברים	נוכחים	נסתרים
רבות	מדברות	נוכחות	נסתרות

חלקי הדיבור: שם עצם, שם תואר, פועל (שם פועל), תואר הפועל, מילת יחס, מילת קישור

תחביר

דרכי ההבעה במשפט: משפט חיווי, משפט ציווי, משפט שאלה

סוגי המשפטים: משפט פשוט, משפט מורכב, משפט איחוי (מאוחד/מחובר)

סוגי הנשואים: נשוא פועלי (לרבות נשוא מורחב), נשוא שמני, נשוא קיומי (דמוי פועל: יש, אין)

התפקידים התחביריים במשפט: נושא, נשוא, אוגד, מושא, תיאור, לוואי, תמורה

סוגי התיאורים ופסוקיות התיאור: מקום, זמן, סיבה, תכלית, אופן, מצב, תנאי, ויתור

החלקים הבלתי תלויים במשפט: הסגר, פנייה, קריאה

משפטים בעלי מבנה מיוחד: נושא סתמי, חלק ייחוד, חלק כולל

קשרים לוגיים: ריבוי והוספה, צמצום, השוואה, ברירה, הדגמה, זמן, סיבה ותוצאה, תכלית, ניגוד,

ויתור, תנאי

תורת הצורות

בנייני הפועל: קל-פָּעַל (פעל), נִפְעַל (נפעל), הִפְעִיל (הפעיל), הִפְעֵל (הופעל), פָּעַל (פיעל), פָּעַל (פועל), הִתְפַּעֵל (התפעל)

גזרות הפועל והשם:

גזרת השלמים, גזרת המרובעים

גזרות החסרים (העלולים): חסרי פ"נ (חפ"ן), חסרי פי"צ (חפי"ץ), חסרי פ"י (חפ"י)

גזרות הנחים: נחי פ"א (נפ"א), נחי פ"י/ו (נפ"י/ו), נחי ל"י/ה (נל"י/ה), נחי ל"א (נל"א), נחי ע"ו/י (נע"ו/י) גזרת הכפולים (ע"ע)

דרכי תצורת המילים:

גזירה מסורגת: שורש ומשקל

גזירה קווית: בסיס וצורן, הֶלַחם בסיסים, ראשי תיבות (נוטריקון)

סוגי צורנים: צורן גזירה, צורן נטייה